

Utsira kommune

FREMMEARTSLISTE FOR UTSIRA KOMMUNE 2023

15.11.2023

Revisjon av tidligere Svarteliste fra 2018, 2012 og 2007

Fremmede arter på Utsira pr 2023

14.7a

15.8

SAMMENDRAG

Utsira kommune var Norges første kommune med egen fremmedartsliste (svarteliste) i 2007.

En fremmedartsliste er en oversikt over fremmede arter som kan gjøre skade på vårt opprinnelige natur- og kulturlandskap. De fremmede artene er ofte introdusert fra andre kontinent via mennesker som prydplanter, parkfugler, eller ubevisst via handel, transport og ballast. Fra Utsira er vi mest kjent med kampen mot brunsnegl (Iberia skogsnegl) og forvillede frøskudd fra 70 tallets sitkagranplantninger.

Siden 2007 har det blitt tilført mer kunnskaper om fremmede arter som gjør skade og i desember 2011 fikk vi en egen handlingsplan i regi av Fylkesmannen i Rogaland.

Denne utgaven av fremmedartsliste for Utsira Kommune vil være oppdatert med tiltak for aktuelle arter som utgjør en trussel for Utsira sitt natur- og kulturmiljø, justert etter nasjonal fremmedartsliste 2023. Nye høyrisiko-arter siden 2007 er Parkslirekne, Kjempespringfrø og Japansk drivtang! Nye høyrisiko-arter siden 2012 er: blåleddved, klustersvineblom, Spansk kjørvell, mørk jordhumle og ribbesåtemose. **Nye i 2023 er; flere mispel-arter, gravbergknapp og filtarve.** I oppdatering av frammedartsliste for Utsira kommune 2023, har vi utelatt arter med Høy Risiko (HI) og Potensielt Høy Risiko (PH). Det finnes en fullstendig oversikt over 26 arter med svært høy riskiko (SE) og 14 høy og potensielt høy risiko (HI/PH) i lenke i slutten av dette dokument. Fremmede arter som er tatt med til Utsira med menneskelig aktivitet, kan spre seg fort i et nytt miljø og kan true noen av våre eksisternde, lokale rødliste-arter (truede arter), som vi ønsker å bevare på øya vår. Eller føre til ulemper for hagebruk, jordbruk eller gjengroing av kystlyngheia vår, som har gitt oss status som Utvalgt kulturlandskap.

Kanskje neste? Sprening av enkelte arter kan gå svært fort Havnespy ill: Erling Svensen | havnespy Didemnum vexillum

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	0
BAKGRUNN	3
NYE VERKTØY OG DATASET	4
Handlingsplan mot fremmede arter i Rogaland:	4
Fremmede arter i Norge 2023	4
Ny forskrift om Utsetting av fremmede treslag	4
Non-indigenous marine species (NIMS).....	4
OVERSIKT OVER FREMMEDE ARTER I UTSIRA KOMMUNE	5
Svært høy risiko: (SE).....	5
Sitkagran <i>Picea sitchensis</i>	5
Rynkerose <i>Rosa rugosa</i>	5
Brunskogsnegl <i>Arion vulgaris</i>	6
Parkslirekne <i>Reynoutria japonica</i> /hybridslirekne/kjempeslirekne	6
Platanlønn <i>Acer pseudoplatanus</i>	7
Buskfuru <i>Pinus mugo</i> (Alpefuru - flergreinet busk) <i>Pinus uncinata</i> (Bergfuru - enstammet tre).....	7
japansk drivtang <i>Sargassum muticum</i>	7
Krypfredløs <i>Lysimachia nummularia</i>	7
Fagerfredløs <i>Lysimachia punctata</i>	8
Klistersvineblom <i>Senecio viscosus</i>	8
Ribbesåtemose <i>Myrrhis odorata</i>	8
Andre arter med svært høy risiko – men lite omfang/risiko på Utsira	9
Bekjempede fremmede arter – fjernet fra Utsira	9
Kanin <i>Oryctolagus cuniculus</i>	9
Kjempespringfrø <i>Impatiens glandulifera</i>	9
Hagelupin <i>Lupinus polyphyllus</i>	9
Spansk kjørvel <i>Myrrhis odorata</i>	10
GENERELT OM BEKJEMPING AV FREMMEDE ARTER	10
ETTERORD:	10

Fremmedartsliste for Utsira kommune 2023

REVISJON AV FREMMEDARTSLISTE FRA 2018

BAKGRUNN

Utsira Kommune har i en årrekke vært i førersete blant kommuner i Rogaland når det gjelder bekjemping av fremmede arter. Vi har erfart at uvettig bruk av fremmede arter, som sitkagran *Picea sitchensis*, har medført til svært arbeidsintensive og kostnadskrevenende oppryddingsarbeider i ettertid. Utsira kommune har et stort innhold av rødlistearter som er knyttet til den rødlistede naturtypen kystlynghei. Gjengroing av frøspredd sitkagran er en av de største trusler for kystlyngheia.

Utsira Kommune har prioritert arbeid med biologisk mangfold og kartlegging av rødlistearter og fremmede arter som gjør skade på biologisk mangfold i kommunen. Helt siden kommunen fikk sin egen miljøvernkonsulent i forbindelse med MIK-reformen i 1992. Like etter at artsdatabanken.no lanserte egen svarteliste over fremmede arter som kan gjøre skade i Norge i 2007, så lanserte Utsira Kommune, som første kommune i Rogaland (nasjonen?), sin egen fremmedartsliste 'svarteliste' for Utsira i 2007.

 Svarteliste for Utsira kommune:

Antall fremmede arter i Utsira er ikke kjent. Den norske lista er uendelig med totalt 2483 arter inkludert flere hundre rustsopper, forvillede insekter, bakterier, gallemidd, planter og fugler. Miljø og plansjef vil presentere alle sikkert påviste fordelt etter risiko for miljøet vårt.

Høy risiko (arter som kan gjøre stor skade vårt naturmiljø):

1. Platanlønn *Acer pseudoplatanus* - Utsira har ingen ville lønnetærbestander, alle er plantet ut. Frøspredning ingen fare på Utsira.
2. Hagelupin *Lupinus polyphyllus* - Plantet ut i vegkantfrøblandinger av U.K og er en trussel for viltvoksende kærtvegetasjon.
3. Rynkerose *Rosa rugosa* - Trussel for viltvoksende roser (kanelrose o.l.) og negativ effekt på naturlig havstrands vegetasjon.
4. Iberiskogsnegl (brunsnegl) *Arion lusitanicus* - stort problem for hageeiere, fare for andre lokale sneglearter, gjør skade i gammel fyrhage. (gamle pryddarter)
5. Kanin *Oryctolagus cuniculus* - Rask spredning med flere kull, lager hull i bakken, tar urter og løker - trussel for biologisk mangfold

har forekommet, men er nå utdødd: Pinnsvin og Mink. Ikke 100% påvist på Utsira: Japansk drivtang, Amerikansk hummer, vasspest.

Ukjent risiko:

Stripegås <i>Anser indicus</i>	S	kun et funn 12. juni 2006
Canadagås <i>Branta canadensis</i>	Canada Goose	Enkelte høst og vinterfunn
Bydue <i>Columba livia</i>	Rock Dove	Regelmessig vår-sommer- høst. brevdue slipp
Svarthyll/Rødhull	ikke ville?	

Lav risiko:
Sølvkre *Lepisma saccharina* og klesmøll *Tineola bissella*,

Opprettet av [atle](#)
Sist endret 08.06.2007 13:21

Klipp fra første webutgave i juni 2007. Utsira Kommune fikk sitkagran inn på svarteliste fra 2008.

Se [presentasjonsfolder](#) i [Issuu utgave](#) med [snegledugnad](#) på baksiden

Vi har bekjempet frøspredd sitkagran i kystlyngheia vår, hatt tiltak mot brunsnegl og kontroll med utsatt villkanin, i lang tid. Allerede i 2004 fikk vi gjennomslag for gjenlegg av veiskråninger med naturlig bevarte frøbaser i jord, i forbindelse med Norsk Hydro sitt veianlegg ut til vind- hydrogenanlegg. Etter ny handlingsplan fra Fylkesmannen i Rogaland 2011 og en nylig revidert fremmedartsliste fra Artsdatabanken i 2018, er det grunnlag for en oppdatering av vår egen Svarteliste for Utsira Kommune.

Denne fremmedartslista er fjerde generasjon med fremmedartsliste for Utsira kommune, sist oppdatert i 2018. Denne har oppdatert kunnskap, og i fremtiden vil vi nok få mer om marine økosystemer.

NYE VERKTØY OG DATASET

<https://www.statsforvalteren.no>

Handlingsplan mot fremmede arter i Rogaland:

I desember 2011 fikk vi et nytt og godt verktøy i form av Handlingsplan med forslag til tiltak mot fremmede arter som gjør skade i Rogaland i regi av Fylkesmannen i Rogaland. Klikk på bildet eller [her](#) for statsforvalteren sin handlingsplan fra 2011

Fremmede arter i Norge 2023

I august 2023 fikk vi en ny revidert utgave av Fremmede arter 2018 og tidligere Svarteliste for 2012 og 2007. En gjennomgang av samtlige fremmede arter som kan gjøre skade, fordelt etter risiko og fylkesutbredelse. Lenke [fremmedart 23](#)

Ny forskrift om Utsetting av fremmede treslag

Fra og med 1 juli 2012 er det gjort gjeldende ny forskrift der alle som skal plante fremmede treslag i pyntegrønt. Les mer om forskriften i [regjeringen.no](#) og [Direktoratet for Naturforvaltning](#). Forskriften gjelder også for leplantefelt, pyntegrønn-produksjon og andre beplantninger som involverer utsetting av fremmede arter i Norge.

Non-indigenous marine species (NIMS)

Havforsningsinstituttet har kartlagt 42 'Alien Marine Species' fremmede arter som er fraktet i ballasttanker, på bøyer, skip og drivved. Det finnes over 900 slike arter som har etablert seg lenger sør i Europa. Så mange fremmede arter er på vei, og det trengs mye internasjonalt arbeide for å hindre ytterligere spredning. Mange arter som havnespy kan gjøre stor skade. Haugesund er en stor port for internasjonal skipsfart, som kan gi spredning til Utsira. [Rapporten fra 2022 med artene her](#) (in English)

Godt beite hindrer spredning av sitkagran

OVERSIKT OVER FREMMEDE ARTER I UTSIRA KOMMUNE

Presentasjon og vurdering av de arter som har svært høy risiko (SE) for skade og høy risiko (HI)

Svært høy risiko: (SE)

Sitkagran *Picea sitchensis*

FAKTA:

Opprinnelse: Nord-Amerika

Spredning til Norge: Statlig Skogreisning 1960

Spredning til Utsira: Planteprosjekt i skoleregi 1975-1985

Faktaark: [NINA](#) , [Artsdatabanken](#)

Bekjemping: [Statens Naturoppsyn](#), [Utsira Kommune](#) Dugnader

Kanskje en av de største trusler for den særpregede kystlyng- og stivgrassheia i kommunen. Utsira Kommune har siden tidlig 1990 tatt drevet en aktiv strategi for å redusere omfang av dagens plantefelter og en aktiv bekjempelse av frøspredde skudd og trær. Nye skudd kan finnes over en kilometer fra nærmeste sitkaplantning. De eldste sitkagraner på Utsira er nå 50 år gamle og har en god frøbase. Vi har sett at på enkelte lokaliteter så det har blitt etablert tett småskog i 20-30 meter omkrets av plantefelter. I verste tilfeller, uten tiltak og aktivt beitetrykk, kan Utsira være skogkledd i løpet av 150 år.

I 2018 ble det igangsatt en større rydding av kommuneskogen i Austremarka. Vi har også årlige lyngsviinger for å ta knekken på små frøspredde siktaplanter.

Rynkerose *Rosa rugosa*

FAKTA:

Opprinnelse: Øst-Asia

Spredning til Norge: Prydbusk i park ca 1900

Spredning til Utsira: Havstrand etablering ca 1940, senere brukt i som hekk i hager og off anlegg bla Dahmsgård. (Muligens tidligere etablering via Fyrhager)

Faktaark: [Dir. for Naturforvaltning](#), [Artsdata](#)

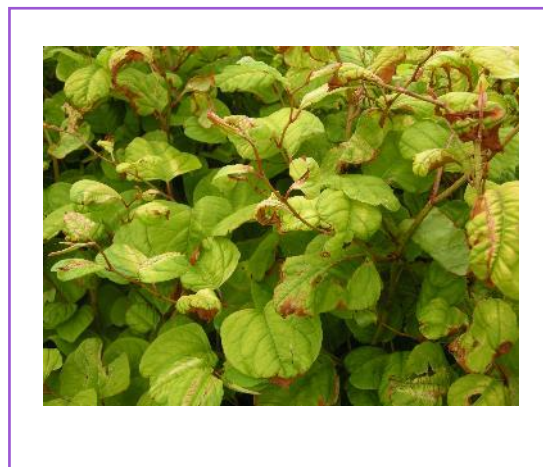
Bekjemping: [Statens Naturoppsyn](#) , [Bioforsk](#)
Tilskrive hageeiere

En hardfør og salttolerant rose som kan spre seg godt på lysåpne steder som vegkanter og havstrand. Største trusselbilde på Utsira er ødeleggelse av våre små flekker med strandeng.

Brunskogsnegl *Arion vulgaris***FAKTA:****Opprinnelse:** Frankrike**Spredning til Norge:** Spredning nordover i Europa m plantejord og planterester 1988 til Norge**Spredning til Utsira:** Infisert jord ved flytting av planter fra Stord/Haugalandet. Først påvist 2003**Faktaark:** [Artsdatabanken](#)**Bekjempning** [Bioforsk](#) , [Aftenposten Nemaslug](#)

Dugnader – kampanjer mai/september

Utsira Kommune har hatt flere opprop og snegledugnader for å bekjempe utbredelse på Utsira. Man er avhengig av at hageeiere i de mest belastede områder går sammen om en felles dugnad. Pr 2017 er det gjennomført 3 runder med nemaslug til alle gårdene på Utsira. Kampanjen ledsages via en egen dugnadside på facebook. Lukket gruppe på <https://www.facebook.com/groups/1166300016747339/>

Parkslirekne *Reynoutria japonica*/hybridslirekne/kjempeslirekne**FAKTA:****Opprinnelse:** Japan, Øst-Asia**Spredning til Norge:** Det sies at det er kun et individ som er overført til Europa i 1825, vill i Norge 1910**Spredning til Utsira:** Ukjent. Kan ha kommet med fyrhage-flytting, vill på få (3-4) lokaliteter siden 2000?**Faktaark:** [NTNU](#) , [Artsdatabanken](#)**Bekjempning:** [Statens Naturoppsyn](#) Tilskrive

Spres først og fremst via rydding i hager og kasting av jordhauger ut i marka. Parkslirekne er en skummel art som trives godt i våre kyststrøk og kan vokse opptil 0,5 meter i utbredelse på ett år! Urten vokser også godt i høyden og omfang av spredning kan man se når man kjører langs RV i Sveio.

Platanlønn *Acer pseudoplatanus*

Platanlønn CC Mark A Coleman

FAKTA:**Opprinnelse:** Sør og Mellom-Europa**Spredning til Norge:** Parktre fra 1600-1700 tallet. Platanlønn blir større og har større blad**Spredning til Utsira:** Ukjent**Faktaark:** [SABIMA](#) , [Artsdatabanken](#)**Bekjempning:** [Statens Naturoppsyn](#)

Utsira har ikke egne bestand av edelløvskog så spredning ødelegger ikke for naturlige Spisslønn-bestander som finnes på Vestlandet. Men Platanlønn trives godt i vårt klima og oppnår frø allerede etter ti år. Mange skudd vokser opp fra frø på Utsira. Norsk spisslønn har flere spisse kroker på blad og mindre størrelse på blad

Buskfuru *Pinus mugo* (Alpefuru - flergreinet busk) *Pinus uncinata* (Bergfuru - enstammet tre)**FAKTA:****Opprinnelse:** Sør og Mellom-Europa**Spredning til Norge:** til Jær-strendene i 1860**Spredning til Utsira:** Ukjent? Muligens allerede 1921 i første plantning v Børge. Rest i planteprosjekt 1970 tall?**Faktaark:** [Artsdatabanken](#)**Bekjempning:** Hogst og rydding av villskudd.**Trussel Utsira** – Gjengroing av kystlynghei**japansk drivtang *Sargassum muticum***

Sett drivende skudd i havnebasseng fra ca 2008. Påvist for første gang i Småvågane i juli 2012 T.Berge

Fakataark: [Artsdatabanken](#)

Bekjempning: Nærmest umulig å bli kvitt men kan redusere bestand via dugnader

Krypfredløs *Lysimachia nummularia*

Ikke nevneverdig omfang av spredning av art. Litt spredning på søppelplass. Se fagerfredløs

Fagerfredløs *Lysimachia punctata*

Hissig art på Utsira med store bestander på Myre og ved trafo på Austrheim. Vanskelig å bli kvitt. Spredd fra gamle hager.

FAKTA:

Opprinnelse: Asia, mellom og nordeuropa

Spredning til Norge: ukjent fra ca 1865 Bergen, Akershus

Spredning til Utsira: ca 1960, nå. store ville bestand ved Lyshuset og langs veg på Aust

Faktaark: [Artsdatabanken.](#)

Bekjempning: spres med rotskudd, dekke til med duk, tilskrive hageeiere

Klistersvineblom *Senecio viscosus*

Hissig art på Utsira med stor spredning siste fem år. Arten kan konkurrere ut lokale ettårige åkerugras og ta over grøftekantene på Utsira. Bør fjernes før de får utviklet frøskjerm i august/september. Arten har hatt en eksplosiv vekst de siste to til tre år. Sprer seg langs veikant i Hoijebakken og kaiarealer øst for Bølgen i Nordvikvågen.

FAKTA:

Opprinnelse: Vest-Asia, Mellom- og Sør-Europa

Spredning til Norge: 1813 Drammen, 1960 RO

Spredning til Utsira: ca år 1990? Sikkert funn august 2012 Atle Grimsby

Faktaark: [Artsdatabanken.](#)

Bekjempning: Ettårige planter. Viktig å fjerne planter før de får frøskjerm.

Ribbesåtemose *Myrrhis odorata*

Første mose på fremmedartslista. Vokser selvsagt på Utsira. Fortrenger andre moser og hindrer frøsetting for andre arter som trenger åpen jord til frøene sine i Kystlyngheia.

FAKTA:

Opprinnelse: sørlige Afrika, Sør-Amerika, Australia og New Zealand

Spredning til Norge: 1978 Hordaland

Spredning til Utsira: 2015 Atle Grimsby

Faktaark: [Artsdatabanken.](#)

Andre arter med svært høy risiko – men lite omfang/risiko på Utsira

Pollpryd *Codium fragile*

Blåleddved (en busk i Merkeskogen)

Kurvpil

Bulkemispel

Harlekinmarihøne (enkeltfunn)

Bekjempede fremmede arter – fjernet fra Utsira

Kanin *Oryctolagus cuniculus*

Har tidvis vært et stort problem på Utsira to individ ble til 30 på noen få år. (2003-2009) Viltnemda i Utsira Kommune har tatt hånd om kontroll med villkaniner. Tamme kaniner skal avlives og ikke settes ut i vill natur. Det finnes ikke naturlige fiender på Utsira. Faktaark: [Artsdatabanken](#) (har kun med Fedjebestand)

Kjempespringfrø *Impatiens glandulifera*

FAKTA:

Opprinnelse: Østre deler av Himalaya

Spredning til Norge: til Europa i 1939 og først kjent vill i Norge fra 1930

Spredning til Utsira: Kun kjent fra en hage i Nordvik i 2010. Overvåking av hage og plukk av blomsterstander før frøsetting.

Faktaark: [SABIMA](#) , [Artsdatabanken](#)

Bekjempning: [Statens Naturoppsyn](#) Tilskrive hageeiere

Hagelupin *Lupinus polyphyllus*

Siste hagelupin på Tednevik i 2018

FAKTA:

Opprinnelse: Nord-Amerika

Spredning til Norge: 1831 til Botanisk Musum og først kjent som forvillet fra ca 1940

Spredning til Utsira: Ukjent (ca 1940 til Rogaland). På Utsira var det mye hagelupin som ble spredt i frøblandinger rundt Siratun, Sirakompasset og Sjøppelplassen. Overvåking og plukk av blomsterstander før frøsetting, har fjernet art fra Utsira.

Faktaark: [SABIMA](#) , [Artsdatabanken](#)

Bekjempning: [Statens Naturoppsyn](#), Utsira Kommune

Spansk kjørvel *Myrrhis odorata*

Ny art på Utsira i 2018. Funnet i hage-motting på Kvalvik. Arten kan vandre ut i fuktenga og ta over vokseplasser til stedegne urter i enga. Kåre Arnstein Lye

FAKTA:

Opprinnelse: fjellstrøk i Mellom- og Sør-Europa.

Spredning til Norge: 1827 Bergen, 1880 RO

Spredning til Utsira: 2018 Kåre A Lye

Faktaark: [Artsdatabanken](#).

Bekjempning: Flerårig plante som kan spres på flere ulike måter. Viktig å fjerne planter før de får frøskjerm.

GENERELT OM BEKJEMPING AV FREMMEDE ARTER

- Bruk hansker. Fremmede arter kan ha ukjente væsker, som kan være irriterende (giftig) for hud.
- Les fakta-ark for de ulike arter med råd om best mulig bekjemping av arten.
- Håndter fjernet materiale på en god måte, enten i bossdunk for matavfall eller som brenbart materiale på Tednevik.
- Ta kontakt med miljø og jordbrukssjef for tips om bekjemping eller riktig bestemming av art.

ETTERORD:

Fremmedartsliste for Utsira Kommune er ikke utfyllende men, viser viktigste problem-arter for vårt natur/kulturmiljø. Vi oppfordrer hageeiere å være observant på fremmede arter som kan bli framtidige problemarter på Utsira. Vi oppfordrer også folket på Utsira til å delta i fellesdugnader for å hindre ytterligere spredning av arter som brunskogsnegl, sitkagran-skudd og japansk drivtang.

Mange av våre hageplanter finnes i dag på fremmedartslista, slik som [praktmarikåpe](#) (svært høy risiko) og [klokkeblåstjerne](#) (lav risiko). Disse kan raskt bli en av våre nye problemarter på Utsira. Noen spres svært fort og andre kan gi gode oppvekstvilkår for andre fremmede arter. Eksempelvis råtnende blad av klokkeblåstjerne som kan gi godt skjul for brunsnegl.

Det er viktig å ta hånd om hageavfallet på en god måte. Blomster som kan spre seg må ikke kastes i mottinger ute i naturen vår, men kastes i matavfalls-dunk eller legges på materialer som skal brennes på Tednevik. **Det er også lurt å bruke stedegne jordmasser når man skal ha gjenlegg eller anlegge nye hager og bed.**

Komplett [liste over fremmedarter](#) med svært høy og høy risiko i Utsira kommune

Utsira, 24. november 2023 Atle Grimsby, Miljø- og jordbrukssjef i Utsira kommune